

ПОВЕРХНІ КОНГРУЕНЦІЙ КІЛ

Сименко О.В., к.т.н.

Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ

Тел. (06239) 2-00-42

Анотація – наведено аналітичний опис суцільної і лінійної конгруенцій кіл, площини яких належать пучку, і поверхонь конгруенцій, що мають складчасту форму.

Ключові слова – параметричні рівняння, циклічні поверхні, конгруенція кіл, складчастість, комп'ютерні зображення.

Постановка проблеми. Геометрична сутність схем формоутворення поверхонь багато у чому допомагає в управлінні її формою в процесі утворення. Бажаність застосування засобів комп'ютерної графіки потребує аналітичного представлення поверхні. Отже, конструктивна схема формоутворення поверхонь мусить мати аналітичну інтерпретацію спряжену з вхідними даними програм візуалізації.

Аналіз останніх досліджень. Формоутворення поверхонь проєкціювальними колами із спільною радикальною віссю досліджено в роботі [1]. В роботі [2] циклічний каркас поверхні утворюється колами, що є координатними лініями триортогональної системи координат. В роботі [3] циклічний каркас поверхні утворюється ортогональними траєкторіями сім'ї сфер з центрами на прямій. Засобами диференціальної геометрії встановлюються умови віднесення циклічної поверхні до ліній кривини для класів каналових поверхонь, каналових поверхонь Іоакімсталя і двічі каналової поверхні – цикліди Дюпена в роботах [2, 3, 4].

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення аналітичного представлення суцільної і лінійної конгруенції кіл і на цій основі отримання параметричних рівнянь поверхонь цих конгруенцій.

Основна частина. Параметричні рівняння конгруенції кіл, розташованих у площинах пучка з віссю OZ , запишемо у вигляді

$$\begin{aligned}x &= [a(v) + r(v)\cos t]\cos u, \\y &= [a(v) + r(v)\cos t]\sin u, \\z &= r(v)\sin t.\end{aligned}\tag{1}$$

де $a(v)$ – абсциса центра кола при $u = 0$;

$r(v)$ – радіус кола;

u, v – параметри конгруенції, причому u – параметр положення площини інциденції кіл в пучку площин з віссю OZ ;

t – параметр положення точки на колі.

Проаналізуємо різновиди конгруенцій (1):

- $a(v)$ не є константою. При $u = 0$ центри кіл належать осі OX , покриваючи її всуцільну, при змінному u центри кіл покривають область площини XOY . Конгруенцію кіл називають суцільною;
- $a(v) = \text{const} \neq 0$ – в площині $u = 0$ маємо спільний центр кіл, який при змінному u описує коло центрів. Конгруенція має назву лінійної;
- $a(v) = 0$ – всі кола конгруенцій мають спільний центр у початку координат. Конгруенція припускає розшарування як на ∞ сімей кіл у площинах пучка з віссю OZ так і на ∞ сімей кіл на концентричних сферах, центр яких у початку координат;
- $a^2(v) + r^2(v) = c^2 = \text{const} \neq 0$ – конгруенція суцільна, утворена обертанням навколо осі OZ еліптичного пучка [б] кіл;
- $r^2(v) - a^2(v) = c^2 = \text{const} \neq 0$ – конгруенція суцільна, утворена обертанням навколо осі OZ гіперболічного пучка [б] кіл;
- $r^2(v) - a^2(v) = 0$ – конгруенція суцільна, утворена обертанням навколо осі OZ параболічного пучка [б] кіл.

Виділимо з конгруенції кіл (1) циклічну поверхню, зв'язавши параметри u і v функцією

$$v = u, \quad (2)$$

яка по відношенню до (1) є внутрішнім рівнянням.

У загальному вигляді отримаємо параметричні рівняння класу циклічних поверхонь, циклічний каркас яких розташований у площинах пучка з віссю OZ :

$$\begin{aligned} x &= [a(u) + r(u)\cos t]\cos u, \\ y &= [a(u) + r(u)\cos t]\sin u, \\ z &= r(u)\sin t. \end{aligned} \quad (3)$$

Розглянемо частинні випадки поверхонь з класу (3), які будемо подавати внутрішніми по відношенню (3) рівняннями.

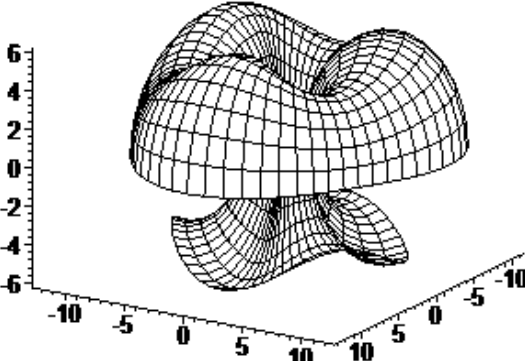
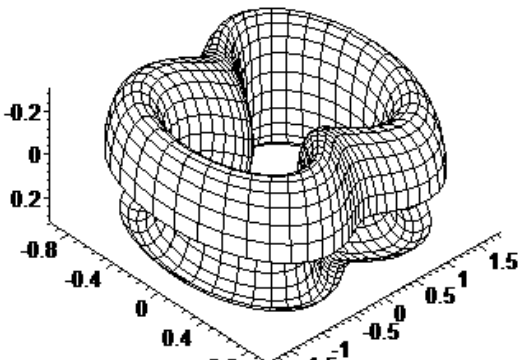
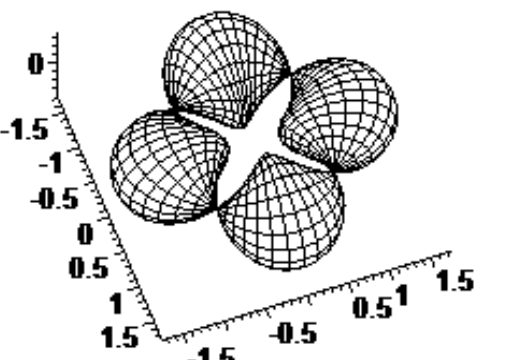
- 1) Поверхня, лінія центрів якої – коло радіуса c , а радіус подається функцією $r(u) = b + d \cos(nu)$.
- 2) Поверхня з лінією каркасу сталого радіуса, лінія центрів в якої має внутрішнє рівняння $a(u) = 1 + 0.5 \cos(nu)$.
- 3) Поверхня лінією центрів якої є коло, а радіус подається функцією $r(u) = 0.7 \cos(nu)$.
- 4) Поверхня, лінія центрів в якої має внутрішнє рівняння $a(u) = \cos(nu)$, а радіус подається функцією $r(u) = \sin(2u)$.

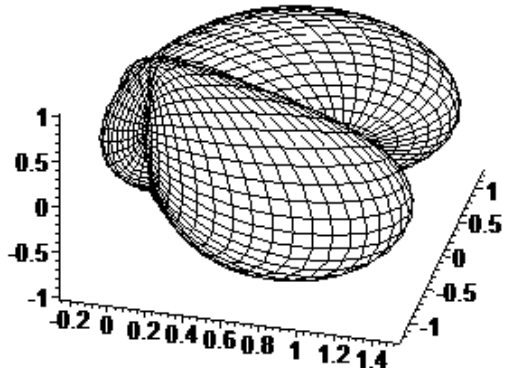
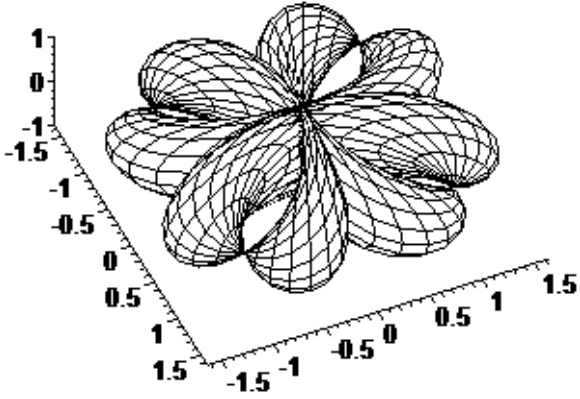
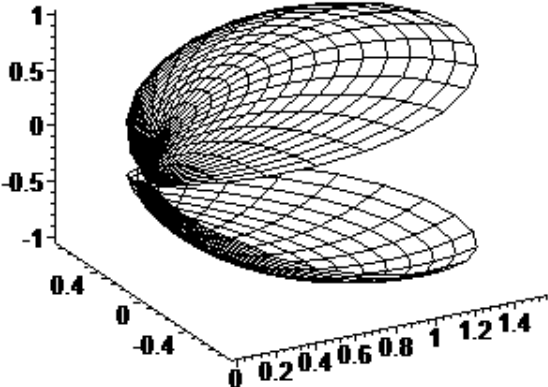
5) Поверхня, лінія центрів якої подається функцією $a(u) = \sqrt{2} \sin(2u)$, а радіус – функцією $r(u) = \cos(2u)$.

6) Поверхня, з лінією центрів $a(u) = \cos(nu)$ і радіусом $r(u) = \cos(nu)$.

Таблиця

Інтервали значення параметрів і зображення поверхонь

№	Інтервали значень t, u	Зображення поверхонь
1	$c=7, b=5, n=3, d=1$ $u \in [0, 2\pi], t \in [0, 5]$	
2	$r=0.3, n=2$ $u \in [0, 2\pi]$	
3	$a=1, n=2$ $u \in [0, 2\pi], t \in [0, 2\pi]$	

4	$n=1$ $u \in [0, 2\pi], t \in [0, 2\pi]$	
5	$n=2$ $u \in [0, 2\pi], t \in [0, 2\pi]$	
6	$n=1$ $u \in [0, 2\pi], t \in [0, 2\pi]$	

Література

1. Сименко О.В. Аналітичні та комп'ютерно-графічні моделі нетрадиційних систем проєкціювання та їхніх проєкційовальних поверхонь: дис. ... канд. техн. наук: 05.01.01 / О.В.Сименко. – Донецьк, 2006, - 216с.
2. Лихачова В.В. Геометричне моделювання формоутворення триортогональних систем поверхонь і відповідних систем координат: дис. ... канд. техн. наук: 05.01.01 / В.В.Лихачова. - Донецьк, 2010, - 212с.

3. Фролов О.В. Віднесення поверхонь до ліній кривини стосовно проектування оболонок: дис. ... канд. техн. наук: 05.01.01 / О.В.Фролов. - Донецьк, 2005, - 244с.
4. Иванов В.Н. Конструирование оболочек на основе каналовых поверхностей Иоахимсталя: Вестник РУДН: специальный выпуск «Инженерные исследования». / В.Н.Иванов. - 2000, - С. 23-30.
5. Каган В.Ф. Основы теории поверхностей. / В.Ф.Каган. - Ч. II. М.–Л.–ОГИЗ–ГОСТЕХИЗДАТ. – 1948. – 707с.
6. Мантуров О.В. Толковый словарь математических терминов. / О.В. Мантуров, Ю.К.Солнцев, Ю.И.Соркин, Н.Г.Федин. – М.: Просвещение. – 1965. – 539с.

ПОВЕРХНОСТИ КОНГРУЭНЦИИ ОКРУЖНОСТЕЙ

Сименко Е.В.

Аннотация – предложены параметрические уравнения конгруэнции окружностей, плоскости которых расположены в пучке. заданием двух функций от одного и того же параметра из конгруэнции выделяется циклическая поверхность, которая визуализируется средствами компьютерной графики.

SURFACES OF CIRCLES CONGRUENCE

Simenko E.V.

Parametric equations of circles congruence are equated. By choice of two functions from the same parameter a cyclic surface is discriminated. A surface is described by means of computer graphics.